

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ ВІЙНИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Марцеляк О.В.,

доктор юридичних наук, професор,

провідний науковий співробітник

Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ

ORCID: 0000-0001-6686-0255

Марцеляк О.В. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах війни, глобалізації та євроінтеграції.

Вказується, інтеграційні тенденції та глобалізаційні процеси, що визначають сучасний етап суспільного розвитку, а також пов'язане з ними якісне перетворення політичної, економічної, соціальної та правової систем України, вимагають належного наукового осмислення. Особливу значущість у цьому контексті має аналіз механізмів взаємодії України з різними міжнародними інституціями, виявлення політичних, соціально-економічних та інших параметрів такої взаємодії. Саме завдяки цій співпраці впроваджуються універсальні стандарти, що охоплюють широке коло питань — від захисту прав людини до регулювання торговельних відносин, системи охорони здоров'я, економічного зростання країни тощо.

Стаття присвячена дослідженню співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями (МФО). Актуальність теми обумовлена зростанням ролі цих організацій в умовах військової агресії Росії проти нашої країни, а також визначається такими світовими чинниками як глобалізація та міждержавна інтеграція, коли МФО виступають рушійною силою розвитку цих процесів, сприяють напрацюванню різного роду міжнародних актів для забезпечення економічної стабільності та безпеки у світі, підтримки прав людини та сталого розвитку демократичних країн.

У роботі висвітлюються питання співпраці України з МФО з моменту набуття незалежності нашої держави і по сьогодні. Акцентується увага, що будь-яка країна, яка розвивається, зацікавлена у фінансовій підтримці МФО з метою її економічного зростання і процвітання, а для України, яка перебуває у стані війни, співпраця з МФО є критично важливою, оскільки від її успіху залежить ще й фінансування пріоритетних видатків держбюджету, які спрямовуються на задоволення нагальних потреб постраждалого від війни населення, виплату заробітної плати працівникам та пенсій пенсіонерам, відновлення пошкодженої вітчизняної критичної інфраструктури, надання найважливіших державних послуг, таких як освіта, медичне обслуговування та інших соціальних послуг, наприклад, житло для внутрішньо переміщених осіб тощо.

Висновки дослідження вказують на важливість співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями як для підвищення економічного рівня розвитку нашої держави, так і для забезпечення прав і свобод людини в Україні. При цьому зазначається, що межі впливу МФО на вітчизняні процеси державного будівництва мають відповідати національними інтересами та визначатися законодавством України і обсягом взятих на себе нашою державою міжнародних зобов'язань.

Ключові слова: конституція, міжнародна організація, міжнародні фінансові організації, права людини, Європейський Союз, глобалізація, міждержавна інтеграція, міжнародні стандарти, публічно-правове регулювання, міжнародні фінанси, міжнародне співробітництво, державний суверенітет, конституційний патріотизм.

Martselyak O.V. Cooperation of Ukraine with International Financial Organizations in the Context of War, Globalization, and European Integration.

It is indicated that integration trends and globalization processes that determine the modern stage of social development, as well as the qualitative transformation of the political, economic, social and legal systems of Ukraine associated with them, require proper scientific understanding. Of particular importance in this context is the analysis of the mechanisms of interaction of Ukraine with various international institutions, the identification of political, socio-economic and other parameters of such interaction. It is thanks to this cooperation that universal standards are introduced that cover a wide range of issues - from the protection of human rights to the regulation of trade relations, the health care system, the country's economic growth, etc.

This article is dedicated to the study of Ukraine's cooperation with international financial organizations (IFOs). The relevance of the topic is due to the growing role of these organizations in the context of

Russia's military aggression against our country, as well as global factors such as globalization and interstate integration, where IFOs serve as a driving force for the development of these processes. They contribute to the development of various international acts to ensure global economic stability and security, support human rights, and promote the sustainable development of democratic countries.

The paper highlights Ukraine's cooperation with IFOs from the moment of our country's independence to the present day. Attention is drawn to the fact that any developing country is interested in receiving financial support from IFOs to foster economic growth and prosperity, and for Ukraine, which is at war, cooperation with IFOs is critically important. Its success is vital for funding priority state budget expenditures directed at addressing the urgent needs of the war-affected population, paying salaries to workers and pensions to retirees, restoring damaged national critical infrastructure, providing key public services such as education, healthcare, and other social services, including housing for internally displaced persons, and so on.

The conclusions of the research emphasize the importance of Ukraine's cooperation with international financial organizations, both for enhancing the economic development of our country and for ensuring human rights and freedoms in Ukraine. It is also noted that the limits of IFO influence on domestic state-building processes must align with national interests and be determined by Ukrainian legislation and the scope of international obligations undertaken by our state.

Key words: constitution, international organization, international financial organizations, human rights, European Union, globalization, interstate integration, international standards, public-law regulation, international finance, international cooperation, state sovereignty, constitutional patriotism.

Постановка проблеми. Глобалізація та інтеграційні процеси, які є характерними для сучасного етапу розвитку нашого суспільства і пов'язана з цим трансформація політичної, економічної, соціальної та правової систем України, їх перехід у нову якість потребують відповідного наукового оцінювання. Особливо в цьому плані важливо охарактеризувати механізм співпраці України з різноманітними міжнародними організаціями, визначити політичні, соціально-економічні та інші параметри такої співпраці, завдяки яким встановлюються універсальні стандарти, що регулюють широкий спектр питань від прав людини до торгівлі й охорони здоров'я, економічного розвитку країни і т. ін.

В цьому аспекті важливе значення має діяльність міжнародних фінансових організацій, які відіграють вирішальну роль як у формуванні та регулюванні міжнародних фінансових потоків, так і економічному розвитку країн-членів через надання їм фінансової підтримки та консультативних послуг, регулювання міжнародних кредитних та інвестиційних потоків, надання кредитів та грантів з метою фінансування проектів у сфері освіти, охорони здоров'я, інфраструктури, екології та інших важливих секторів.

Тому дослідження співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями є важливим для розуміння того, яку роль вони відіграють у вітчизняних державотворчих процесах і як це сприяє економічному розвитку нашої країни та захисту прав наших співгромадян в умовах російської військової агресії, глобалізації та євроінтеграції.

Стан дослідження. Проблема співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями не знайшла належного наукового опрацювання у вітчизняній правовій науці. Окремих аспектів цієї проблематики торкалися такі вітчизняні вчені, як І. Лютий, О. Мозговий, М. Савостьяненко, В. Сіденко, Н. Патица, Н. Резнікова, О. Рогач, А. Філіпенко, Г. Терещенко, І. Устинова та інші. Проте праці цих науковців розкривають окреслене питання дещо фрагментарно. Звідси **метою статті** є висвітлення питання співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в контексті механізму її реалізації та як це відповідає національним інтересам та державному суверенітету України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку української державності, незважаючи на всі труднощі пов'язані з військовою агресією Росії, характеризується подальшою демократизацією суспільних відносин, впровадженням міжнародних правових стандартів у всі сфери публічно-правових відносин, що зумовлено глобалізаційними процесами у світі та євроінтеграційними прагненнями України. Як зазначає з цього приводу Н.А. Мяловицька, «нове тисячоліття характеризується складністю проблем, що стоять перед світовим співтовариством. Процеси ідентифікації сучасних держав у світі актуалізують звернення до закономірностей та проявів розвитку державності в умовах глобалізації та інтеграції» [1, с. 93].

Задля формування нашої країни як демократичної, правової, соціальної держави, Україна вступає в нові форми співробітництва з міжнародними органами та організаціями, передовсім ЄС та НАТО, що знайшло своє відображення у змінах до Конституції України у 2019 році. При цьому, як зазначається у відповідних документах: «Переважна більшість українського суспільства підтримує

курс на повноправне членство України в ЄС та НАТО, усвідомлюючи, що це є ключовою гарантією розбудови демократичної правової держави та забезпечення її безпеки. Широка суспільна підтримка в Україні європейського та євроатлантичного вибору зумовлена європейською цивілізаційною ідентичністю України, її тісними і тривалими відносинами з членами європейської та євроатлантичної спільнот, які ґрунтуються на спільних цивілізаційних цінностях» [2].

Інтеграційні процеси, спрямовані на зближення України з Європейським Союзом та НАТО, охоплюють великий спектр питань, включаючи не тільки політичну співпрацю, гармонізацію правових норм та стандартів, а й економічну інтеграцію. Щодо останнього чинника хотілось би відзначити, що він здебільшого реалізується завдяки тісній співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, оскільки вони відіграють важливу роль як у регулюванні світової економіки, так і у сприянні економічному розвитку окремих країн світу, їх інтегруванню до світової економіки.

Наша країна, розриваючи економічні відносини з Росією та інтегруючись у світову економіку взагалі та європейську зокрема, почала вибудовувати відносини з міжнародними фінансовими організаціями переслідуючи, перш за все, мету забезпечення рівноправної участі в міжнародних інтеграційних процесах через ефективне залучення та використання кредитних ресурсів, створення умов для сталого економічного зростання та формування сучасної ринкової економіки [3].

Так, ставши у 1992 році членом Міжнародного валютного фонду (МВФ), Україна змогла реалізувати цілий ряд програм пов'язаних із стабілізацією фінансової системи країни, реалізацією структурних реформ та створенням підґрунтя для сталого економічного зростання України. МВФ допоміг відновити Україні власну фінансову спроможність, залучати фінансування з боку інших міжнародних фінансових організацій та урядів розвинутих демократичних держав (США, Німеччини, Канади, Франції, Японії тощо).

Ще один важливий напрямок співпраці полягає у тому, що завдяки рекомендаціям МВФ, Україна змушена була провести цілий ряд різноманітних економічних реформ, що в кінцевому рахунку сприяло розвитку економіки нашої країни у таких напрямках як аграрний та енергетичний сектори.

Передбачає жорсткі вимоги до реформ, спрямованих на забезпечення макроекономічної стабільності України, і нова програма співпраці України з МВФ, затверджена наприкінці березня 2023 року. Вона містить відмову від деяких традиційних вимог минулих програм МВФ, наприклад, підвищення тарифів на енергоносії, і спрямовується на вироблення ефективних кроків до передбачуваного та сталого багаторічного фінансування програм, що мають метою боротьбу зі зростанням рівня бідності населення в країні та крихкістю системи соціального захисту під час війни найбільш вразливих соціальних груп (діти, люди похилого віку, ветерани, внутрішньо переміщені особи тощо).

Завдяки цій програмі Виконавча рада МВФ затвердила нову чотирирічну програму для України в рамках Механізму розширеного фінансування (EFF) [4], яка оцінюється в \$15,6 млрд і, за даними МВФ, є частиною загального пакету підтримки України на \$115 млрд. та базується на макроекономічному прогнозі з базовим сценарієм збереження високої невизначеності в економіці України; МВФ прогнозував зміну реального ВВП у діапазоні від -3 до +1 відсотка у 2023 році (МВФ також окреслив негативний сценарій, який передбачає довший період війни та більші руйнування, що ускладнить фінансування українських зобов'язань).

Зазначимо, що як і у випадку з іншими програмами МВФ, Україні доведеться своєчасно виконувати свої зобов'язання, щоб фінансування продовжувалося. Загалом вони оформлені у вигляді двоетапної програми, де перший етап спрямований на закріплення макроекономічної стабільності України і при цьому основна увага приділятиметься контролю над фіскальною ситуацією, а також підтримці стабільності цін та обмінного курсу (це перший рік програми). Другий етап спрямований на реалізацію відповідних структурних реформ з метою забезпечення середньострокового економічного зростання, підтримки післявоєнної відбудови нашої країни та сприяння вступу України до ЄС.

Для цього МВФ окреслив структурні орієнтири, яких Україна має досягти на першому етапі, а потім будуть визначені додаткові. У зв'язку з цим Кабінетом Міністрів України було розроблено Стратегію національних доходів на 2024–2030 роки, яка спрямована на удосконалення процедур податкового та митного адміністрування і реформування податкової та митної політики; забезпечення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі з врахуванням пропозицій представників бізнесу; забезпечення реалізації підходів та рекомендації від міжнародних експертів, зокрема МВФ, Світового банку та ОЕСР щодо цих реформ.

Впровадження стратегії має відбуватися у три етапи:

I. зміна філософії податкових та митних органів шляхом обмеження їх втручання у діяльність бізнесу через консолідацію даних і перехід на роботу з неособленою інформацією;

II. відновлення рівня довіри громадян, що є критичним для успішності нових податкових ініціатив;

III. впровадження заходів податкової та митної політики [5].

Програма співпраці з МВФ також зосереджена на управлінні державними інвестиціями. У зв'язку з цим МВФ звернувся до України з проханням розробити дорожню карту реформ, метою якої має бути забезпечення конкурентної бази та прозорих критеріїв відбору проектів та їх фінансування. Таку Дорожню карту реформування управління публічними інвестиціями Кабінетом Міністрів України було підготовлено і 22 грудня 2023 року схвалено протокольним рішенням Уряду.

Ця карта виступає рамковим документом, що розроблений з урахуванням рекомендацій Світового банку та МВФ, кращих європейських практик, а також потреб у швидкому відновленні і післявоєнній відбудові України. Вона передбачає:

- прийняття рішень про здійснення публічних інвестицій в рамках стратегічного та середньострокового бюджетного планування та створення Стратегічної інвестиційної ради;
- поширення процедур управління публічними інвестиціями на всі інвестиційні проекти, пов'язані з відбудовою, відновленням та розвитком, через єдине визначення публічного інвестиційного проекту;
- уніфікацію підходів до оцінки та відбору публічних інвестиційних проектів, незалежно від джерел та механізмів фінансування, та створення єдиного проектного портфелю для забезпечення пріоритетизації та отримання доступу до фінансування;
- оцінку Мінфіном фінансової сталості публічних інвестицій та посилення управління відповідними фінансовими ризиками;
- створення на основі оновленої методологічної бази управління публічними інвестиціями єдиної ІТ-екосистеми;
- розбудову спроможностей з управління публічними інвестиціями на центральному та місцевому рівні [6].

Інший набір структурних орієнтирів співпраці України з МВФ зосереджений на політиці монетарного та банківського секторів. Валютний фонд вимагає від Національного банку України затвердити стратегію переходу до більш гнучкого обмінного курсу, послаблення валютного контролю, переходу до таргетування інфляції, посилення банківського управління та нагляду, впровадженні програми реабілітації банків, розроблену у співпраці з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, а також на реформуванні енергетичного сектору України: передачі часток оператора транзиту газу Міністерству енергетики та ухвалення нового корпоративного статуту.

Правда, недоліком нової програми співпраці України з МВФ березня 2023 року є те, що МВФ не запропонував призупинити або скасувати виплати Україні до фонду за більш ранніми програмами в ході нової. В результаті такого рішення Україна в найближчі чотири роки в підсумку виплатить МВФ майже стільки, скільки отримає сама від фонду. Однак, слід мати на увазі, що роль МВФ полягає не тільки в тому, щоб виступати як міжнародний кредитор останньої інстанції, а скоріше в тому, щоб допомогти Україні дотримуватися сталої макроекономічної політики та капіталізувати кошти від інших донорів. Зокрема, інші донори доволі часто покладаються саме на оцінку МВФ економічної ситуації в Україні та впровадження реформ для прийняття власних рішень щодо надання фінансової підтримки.

Так, позитивом членства та співпраці з МВФ є те, що Україна увійшла до структури Світового банку та Міжнародного банку реконструкції та розвитку (який входить до Світового банку) завдяки чому були реалізовані такі спільні проекти як:

- відновлення гідроелектростанцій (сума кредиту – 166 млн дол. США);
- розвиток міської інфраструктури (сума кредиту – 140 млн дол. США);
- проект з енергоефективності (сума кредиту – 200 млн. дол. США);
- передача електроенергії (сума кредиту – 200 млн дол. США);
- покращення автомобільних доріг та безпеки дорожнього руху (два проекти) (загальна сума кредиту – 850 млн дол. США) [3].

Доволі конструктивною є співпраця України і з європейськими фінансовими організаціями, до числа яких входять Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Європейський центральний банк (ЄЦБ), Європейський інвестиційний фонд.

Завдяки цій співпраці в нашій країні відбулася спільна реалізація проектів з Європейським Союзом у сфері радіаційної безпеки, яка поєднувала модернізацію саркофага за допомогою ЄБРР, Фонду «Укриття» та Фонду ядерної безпеки та відбулося створення Чорнобильського біосферного заповідника, розробка проектів будівництва сховищ для радіоактивних відходів тощо [3].

Якщо брати сьогоднішні реалії, то наразі у державному секторі на стадії реалізації перебувають 11 спільних з ЄБРР проектів на суму понад 2,3 млрд євро. З них Україна отримала близько 1,2 млрд євро. Крім того, Україна і Євросоюз підписали Меморандум про взаєморозуміння, необхідний для виділення нашій державі 18,1 млрд євро [7].

Також 19 вересня 2024 року Європейський парламент ухвалив резолюцію, в якій закликав «до швидкого прогресу в реалізації рішення G7 надати Україні кредит у розмірі 50 мільярдів доларів США, забезпечений за рахунок знерухомлених російських державних активів», яке було прийнято лідерами G7 на їх саміті в червні 2024 року в Апулії [8].

20 вересня 2024 року Європейська комісія запропонувала додаткову рамкову фінансову підтримку нашої країни, що складається з Механізму кредитного співробітництва України (ULCM) у розмірі 45 мільярдів євро та макрофінансової допомоги (MFA) у розмірі до 35 мільярдів євро як внесок ЄС у кредитну ініціативу G7. Метою ініціативи G7 є надання Україні достатньої та постійної фінансової підтримки для задоволення нагальних потреб, завданих країні триваючою російською агресією.

У жовтні 2024 року комітет торгівлі Європарламенту схвалив таку підтримку фінансової допомоги Україні в розмірі близько 35 мільярдів євро за рахунок заморожених активів РФ. У грудні цього ж року було підписано Меморандум про взаєморозуміння та Кредитну угоду між Україною та Європейським Союзом щодо залучення до 35 млрд євро макрофінансової допомоги (MFA).

Варто підкреслити, що Європейський Союз та його членські інституції є найважливішими фінансовими донорами України. Починаючи з 1993 року, обсяг фінансової допомоги ЄС Україні збільшується з кожним роком. Він включає гранти з Європейського бюджету, макрофінансову допомогу, а також кредити Європейського інвестиційного банку та Європейського банку реконструкції та розвитку.

Сьогодні фінансова підтримка ЄС Україні спрямовується на допомогу нашій країні у задоволенні нагальних потреб постраждалого від війни населення, виплаті заробітної плати працівникам та пенсій пенсіонерам, відновленні пошкодженої вітчизняної критичної інфраструктури, наданні найважливіших державних послуг, таких як освіта, медичне обслуговування, інші соціальні послуги, наприклад, житло для внутрішньо переміщених осіб тощо.

Отже, можемо констатувати, що співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями з початку військової агресії Росії проти України відбувається на безпрецедентному високому рівні, включаючи макрофінансову допомогу, фінансову підтримку через Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, різноманітні регіональні європейські фінансові установи: Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський фонд миру; гуманітарну допомогу та військову допомогу від держав-членів ЄС та інші міжнародні фінансові організації.

Будемо об'єктивними, що не завжди процес інтеграції України у світовий економічний простір та співпраця нашої країни з міжнародними фінансовими організаціями відбувається без проблем. На жаль, вони ще мають місце і серед таких виділяють:

- 1) неефективну діяльність апарату працівників і фахівців, задіяних у процесі розробки та реалізації проектів міжнародних фінансових операцій;
- 2) надмірну бюрократію при підготовці заявки на кредит, що призводить до збільшення часу на схвалення кредиту міжнародними фінансовими організаціями;
- 3) непрозорість роботи з коштами міжнародних організацій;
- 4) недостатню підтримку малого та середнього бізнесу, як на законодавчому рівні, так і в рамках програм реальних грошей;
- 5) повільність темпів впровадження реформ, що в кінцевому рахунку призводить до надзвичайно високого рівня боргу.

Однак ці проблеми компенсуються позитивними факторами, які демонструють гарну динаміку співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями:

- 1) сам факт відносин з міжнародними організаціями є важливим кроком на шляху її інтеграції у світовий економічний простір;
- 2) членство України в міжнародних організаціях підвищує її авторитет як суб'єкта світового господарства, поширює економічні зв'язки;
- 3) діяльність міжнародних організацій спрямована на підтримку структурних реформ в економіці України;
- 4) саме підвищення ефективності економіки держави [9].

Виходячи з цих факторів ми вважаємо, що співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями має й надалі продовжуватися і це повинно знайти свою реалізацію в удосконаленні чинного вітчизняного законодавства у цій сфері. На наш погляд, Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» [10] слід доповнити положеннями про партнерство України з міжнародними фінансовими організаціями, де мають отримати своє правове визнання принципи, методи, засоби і способи такого партнерства, механізм співпраці нашої держави з міжнародними фінансовими організаціями.

Окрім цього на законодавчому рівні слід врегулювати наслідки партнерства України з міжнародними фінансовими організаціями, виходячи з доцільності врахування та забезпечення національних інтересів України у взаємовідносинах з цими організаціями.

В науковому середовищі справедливо піднімається питання щодо того наскільки така співпраця з міжнародними організаціями завжди відповідає інтересам українського народу та чи немає при цьому обмеження державного суверенітету України. Зокрема, Я.О. Берназюк з цього приводу зазначає, що особливість участі міжнародних організацій у національних державотворчих процесах виражається насамперед у тому, що суверенне право вирішувати питання внутрішньо-національного характеру належить виключно самим державам. Тому будь-яке втручання у державні справи зі сторони інших суб'єктів, у тому числі міжнародних організацій та установ, має ґрунтуватися виключно на суверенній волі самої держави та повинно бути спрямованим на захист національних інтересів відповідної держави. При цьому автор посилається на ст. 18 Конституції України, яка проголошує, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права [11, с. 27].

Відзначимо, що сприйняття сьогодні державного суверенітету як явища абсолютної, нічим не обмеженої державної влади у внутрішній і зовнішній політиці держави коли, з одного боку, має місце верховенство, самостійність, неділимість і повнота державної влади всередині країни, а з іншого – незалежність та рівноправ'я державної влади зовні, у відносинах з іншими суверенними державами, зазнає певної трансформації у частині допустимості, за певних умов, його обмеження. Як зазначає М.О. Саракуца, сучасні тенденції до глобалізації, інтернаціоналізації та міждержавної інтеграції суттєво впливають на визначення сутності державного суверенітету з огляду на те, що міждержавні інтеграційні процеси, які набувають системного характеру, суттєво змінюють не тільки традиційний зміст категорії державного суверенітету, а й набувають нових організаційно-правових форм. За цих умов теорія суверенітету збагачується новими поняттями та явищами. Причиною цього, крім іншого, є те, що держави для вирішення багатьох глобальних проблем добровільно об'єднуються, створюють союзи, співтовариства, регіональні структури колективної безпеки тощо [12, с. 787].

Таким чином, сьогодні цілком раціональний підхід відходження від абсолютиської теорії державного суверенітету та наповнення її новими ідеями, організаційно-правовими формами, що ґрунтуються, передусім, на вимогах обов'язку держави підкорятися нормам міжнародного права і правилам, закріпленим у міжнародних договорах, недотримання яких може мати негативні наслідки як для держави, так і суспільства, відсторонення їх від світової спільноти і таким чином позбавлення можливості повноцінного розвитку у світовому співтоваристві.

Л.Т. Рябовол досліджуючи питання сучасного розуміння державного суверенітету визначає дві основні наукові позиції: 1) роль суверенітету держави суттєво зменшується, його значення поступово нівелюється; 2) глобалізація не послаблює державу, а кидає їй виклик, змушуючи пристосовуватися до вимог глобальних ринків, посилювати конкурентоспроможність, розвиватися. При цьому науковець звертає увагу, що більшість вчених, в полі зору яких перебувають проблеми розвитку державності в контексті євроінтеграційних і глобалізаційних процесів одногласні в тому, що державний суверенітет не може бути втраченим, навпаки він має зміцнюватися і визначальним при цьому має стати збереження національної держави й урахування національних інтересів [13, с. 265-266].

Враховуючи такі тенденції розвитку світової спільноти через призму розширення дії міжнародного права та звуження дії національного суверенітету держав на користь наднаціонального та міжнародного права Міжнародна Комісія ООН з питань втручання і державного суверенітету у своїй доповіді «Відповідальність щодо захисту», визначаючи межі суверенітету держави, направила висновок про те, що ґрунтуючись на волі держав, яка виражена в міжнародних конвенціях, держави зобов'язані виконувати положення та заборони встановлені у приписах таких конвенцій. Це означає, що суверенітет держави спричиняє подвійне зобов'язання: з одного боку – зовнішній – обов'язок поважати суверенітет інших держав та з іншого боку – внутрішній – поважати права та гідність людей, що перебувають під юрисдикцією певної держави [14, с. 13].

Отже, сучасному визначенню поняття «державний суверенітет» більше не притаманні такі ознаки, як абсолютизм та категоричність невтручання у внутрішні справи держави. Тенденцією сучасності є зростання ролі наднаціонального права, що приймається міжнародними організаціями, учасниками яких стають суверенні держави, поступаючись таким чином частиною свого суверенітету на користь відповідних міжнародних організацій, але з виробленням при цьому позиції урахування їх національних інтересів та недопущення надмірного втручання міжнародних організацій

у державний суверенітет. Звідси, межі впливу міжнародних організацій на національні процеси державного будівництва мають визначатися, по-перше, чітким законодавчим врегулюванням цього питання національним законодавством, по-друге, обсягом взятих на себе нашою державою міжнародних зобов'язань при укладенні міжнародних угод, які не можуть протирічити Конституції України.

Висновок. Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями в сучасних умовах набуває особливої актуальності, оскільки вони відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку світової економіки і роблять значний вклад щодо фінансової підтримки України з метою протистояння російському агресору та її економічному зростанню і процвітання. Завдяки цій співпраці відбувається реформування національної економіки, фінансування пріоритетних видатків держбюджету України, які спрямовуються на задоволення нагальних потреб постраждалого від війни населення, виплату заробітної плати працівникам та пенсій пенсіонерам, відновлення пошкодженої вітчизняної критичної інфраструктури тощо.

В той же час, така співпраця потребує чіткого законодавчого врегулювання з тим, щоб були визначені межі впливу міжнародних фінансових організацій на національні процеси державного будівництва. На наш погляд, легітимною основою такої співпраці має бути її визначення на рівні Конституції та законів України у формі реалізації концепції конституційного патріотизму, яка включатиме забезпечення розумної пропорційності між національними та міжнародними інтересами у міжнародних відносинах, визначатиме раціональний баланс між збереженням національних інтересів і виконанням міжнародних зобов'язань, гарантуватиме економічний розвиток України. Це забезпечить єдність українського суспільства перед зовнішніми і внутрішніми загрозами; дозволить нашій країні отримувати переваги від співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, уникаючи надмірної залежності від них та зберігаючи власну внутрішню і зовнішню політику, запобігаючи таким чином втягуванню України в конфлікти інтересів великих держав; гарантуватиме забезпечення нормальної взаємодії Української держави у вирішенні глобальних проблем сучасності, забезпеченні прав і свобод людини на національному і міжнародному рівнях; сприятиме економічному розвитку нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мяловицька Н.А. Автономія: поняття, принципи, класифікація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 93–97.
2. Пояснювальна записка до Проекту Закону про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору). Номер реєстрації: 9037 від 3 вересня 2018 року: URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=9037&skl=9.
3. Колосова В.П. Фінанси міжнародних інституцій в Україні: *монографія*. Київ: Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2016. 504 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/223fc7fda9754c2488aa4f2c22616515.pdf>.
4. Ukraine: Request for an Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility and Review of Program Monitoring with Board Involvement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Ukraine. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/03/31/Ukraine-Request-for-an-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-Fund-Facility-and-Review-of-531687>.
5. Стратегія національних доходів на 2024–2030 роки. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy.pdf>.
6. Уряд схвалив Дорожню карту реформування управління публічними інвестиціями. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-dorozhniu-kartu-reformuvannia-upravlinnia-publichnyu-investytsiiamy>.
7. У державний сектор Україна залучила за проєктами ЄБРР 1,2 млрд євро інвестицій. URL: https://lb.ua/economics/2024/11/28/647533_derzhavniy_sektor_ukraina_zaluchila.html.
8. The Ukraine Loan Cooperation Mechanism and exceptional macro-financial assistance. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/it/document/EPRS_BRI\(2024\)767160](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/it/document/EPRS_BRI(2024)767160).
9. Nataliia Gvozdej Cooperation of ukraine with international financial and credit organizations: current status and expansion prospects. URL: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2022-2-7> <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/threeseas/article/view/1722/1740>.
10. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.
11. Берназюк Я.О. Міжнародні організації та установи як учасники правотворчого процесу в Україні. *ScienceRise. Juridical Science*. 2017. № 2. С. 26–30.

12. Саракуца М.О. Поняття та зміст державного суверенітету: визначення, становлення, розвиток. *Форум права*. 2010. № 4. С. 784–791.
13. Рябовол Л.Т. Державний суверенітет: наукові підходи до визначення поняття і ступеня обмежень в умовах глобалізації. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Вип. 3 (43). С. 262–266.
14. Солопова І.В. Про співвідношення між міжнародним принципом дотримання прав людини і принципом невтручання у внутрішні справи держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 2. С. 13–15.